

HEMEDÂNÎ, Emîr-i Kebîr

(أمير كبير همداني)

Ali b. Şihâbiddîn
b. Muhammed Hemedânî
(ö. 786/1385)Kübreviyye tarikatının
Hemedâniyye kolunun kurucusu,
Keşmir'in İslâmlaşmasında
önemli tesiri bulunan sûfi.

12 Receb 714'te (22 Ekim 1314) Hemedân'da doğdu. Mîr Seyyid Ali, Emîr-i Kebîr, Seyyid Ali Hemedânî, Alî-i Sâni ve Şâh-ı Hemedân gibi unvanlarla anılır. Soyu Hz. Hüseyin'in oğlu, dördüncü imam Ali Zeynelâbidîn'e ulaşmaktadır. Annesi Bîbî Fatma da Hz. Ali soyundandır. Babası Şehâbeddin Hemedân valisi idi. Hemedânî tahsiline dayısı Seyyid Alâeddin'in yanında başladı ve onun tavsiyesiyle Kübreviyye şeyhlerinden Alâüddeve-i Simnânî'nin halifesi Mahmûd-ı Mezdekânî'ye intisap etti. Bir süre şeyhinin Mezdekânî'deki tekkesinde kaldıktan sonra Simnânî'nin diğer bir halifesi Takıyyüddin Ali Dostî ile tanışarak ondan da hırka giydi. Dostî'nin vefatından sonra tekrar Mezdekânî'a döndü. Mezdekânî ona kemale ermesi için seyahate çıkmasını ve başka şeyhlerle de görüşmesini tavsiye etti. Fütüvvet hırkasını Simnânî'nin halifelerinden Muhammed Ezkânî'den giyen Hemedânî sefere çıktı. Yirmi yıl süren bu seyahati sırasında Türkistan, Mâverâünnehir, Hindistan, Irak, Suriye ve Anadolu'yu dolaştı. Keşmir Sultanı Şehâbeddin döneminde 700 seyyidle birlikte Keşmir'e giderek (774/1372) orada dört ay kaldı. Yedi yıl sonra Keşmir'e ikinci gidişinde Sultan Şehâbeddin'in yerine geçen kardeşi Sultan Kutbüddin tarafından karşılandı. Sultanla iyi münasebetler kurarak İslâm esaslarına aykırı uygulamalardan vazgeçmesini sağlaması, Keşmir'deki gayri müslim halkın İslâmiyet'i kabul etmesinde tesirli oldu. İki buçuk yıl burada kaldıktan sonra Hemedân'a dönmek için yola çıktı. Timur'un seyyidleri Hemedân'dan çıkardığını öğrenince Türkistan ve Huttalân'a uğradıktan sonra 785'te (1383) tekrar Keşmir'e döndü. Ancak burada fazla kalmadı ve çıktığı hac yolculuğu sırasında hastalanarak Kebrûsvâr'da vefat etti (6 Zilhicce 786/19 Ocak 1385). Cenazesi, önce halifesi ve damadı Hâce İshak Huttalânî'nin bulunduğu Huttalân kasabasına nakledildi, daha sonra bugün Tacikistan sınırları içinde bulunan Kûlab'da toprağa verildi.

Hemedânî'nin sağlığında çevresinde çok sayıda mürid toplanmış, bu müridler

Keşmir'in İslâmlaşırılmasına büyük katkıda bulunmuşlardır. Bu dönemde Keşmir'de çok sayıda cami ve tekke yapılmış, bazı Hindû mâbedleri camiye çevrilmiştir. Hemedânî'nin vefatından sonra oğlu Mîr Muhammed, Sultan İskender döneminde Keşmir'i müslümanlaştırma faaliyetine devam etmiştir. Mîr Muhammed'in Sultan İskender üzerinde büyük etkisi olmuş, sultana "bütsiken" (put kıran) lakabının verilmesini muhtemelen o sağlamıştır.

Kaynaklarda, Hemedânî'nin başlangıçta Hanefî iken gördüğü bir rüya üzerine Şâfiî mezhebinin benimsediği kaydedilmektedir. Hz. Ali'ye ve Ehl-i beyt'e derin sevgi duyan Hemedânî tevellî* için teberri*'nin şart olmadığı görüşündedir. Ehl-i beyt sevgisini yayması Şii temayülû bir şeyh olarak tanınmasına ve Alî-i Sâni unvanını almasına sebep olmuş, Ehl-i beyt bağlılığı, halifesi Hâce İshak Huttalânî ile müridi ve *Hulâşatü'l-menâkıb* (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2794, vr. 678^a-751^b) adlı menâkıbnâmesinin müellifi Nûreddin Ca'fer-i Bedahşî'de de devam etmiştir.

Hemedânî'nin şeyhlerinden farklı bazı fikirlere sahip bulunması, tasavvufa dair çok sayıda eser yazması, müridlerinin özellikle Keşmir'de kurdukları tekkeler aracılığıyla İslâmiyet'i yayma faaliyetine girişmeleri, onun adına nisbet edilen Hemedâniyye adlı bir tarikatın doğmasına yol açmıştır. Eserlerinin birçoğunun henüz incelenmemiş ve yayımlanmamış olması bu tarikat hakkında fazla bilgi sahibi olmayı mümkün kılmamakla beraber onun genelde mensubu bulunduğu Kübreviyye'nin ilkelerine bağlı kaldığı, ancak bunlara bazı yeni unsurlar eklediği söylenebilir. Hemedânî, Muhyiddin İbnü'l-Arabî'ye de ilgi duymuş, onun *Fuşûşü'l-ḥikem*'ine *Hallü'l-Fuşûş* (*Şerḥu Fuşûşil-ḥikem*) adıyla anılan Farsça-Arapça bir şerh yazmış (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 2794, vr. 503^a-677^a), Kübreviyye tarikatının esaslarıyla İbnü'l-Arabî'nin görüşlerini bağdaştırmaya çalışmıştır.

Keşmir başta olmak üzere Hindistan ve Türkistan'da kurdukları tekkeler aracılığıyla faaliyet gösteren Hemedâniyye mensuplarından bazıları şeyhin vefatından sonra halifesi Hâce İshak Huttalânî'ye tâbi oldular. Şâhrûh tarafından 826 (1423) yılında idam ettirilen Huttalânî'nin mensuplarından bir kısmının halifesi Seyyid Muhammed Nûrbahşî'a (ö. 869/1465), bir

kısımının da diğer halifesi Abdullah Berzişâbâdi'ye (ö. 872/1468) biat etmesiyle Hemedâniyye iki kola ayrılmış, ilkinde Nûrbahşîyye, ikincisine de Zehebiyye (İğtişâşiyye) adı verilmiştir. Hemedâniyye'nin Seyyid İsâ en-Nûrbahşî el-Berzencî'ye nisbet edilen Berzenciyye adlı bir kolu daha bulunmaktadır (Harîrîzâde, III, 258^b).

Geniş ölçüde Muhyiddin İbnü'l-Arabî'nin etkisi altında bulunan Nûrbahşîyye ve Zehebiyye tarikatları daha sonra birer Şii tarikatına dönüşmüş ve İran'ın Şiîleşmesi için gerekli zemini hazırlamada etkin rol oynamışlardır. Keşmir seyahatinde kendisine refakat eden Kivâmüddîn-i Bedahşî ile Şüttârîyye silsilesinin kurucusu Abdullah-ı Şüttârî'yi de Hemedânî'nin müridleri arasında zikretmek gerekir.

Eserleri. Hemedânî çoğu dört beş sayfayı geçmeyen 100'ü aşkın eser kaleme almış olup yayımlanmış belli başlıları şunlardır: 1. *Zahîretü'l-mülûk*. On bölümden meydana gelen siyâsetnâme türünde Farsça bir eserdir. Çeşitli baskıları yapılan (Amritsar 1321/1903; Lahor 1323/1905) ve Seyyid Mahmûd-i Envârî tarafından neşredilen eseri (Tebriz 1358 hş./1979) Muslihuddin Mustafa Sürûrî (ö. 969/1562) Türkçe'ye çevirmiştir (TSMK, Revan Köşkü, nr. 403; Mehmed Reşad ve Tiryal Hanım, nr. 922). *Zahîretü'l-mülûk* ayrıca Muhammed b. Hüseyin adlı bir kişi tarafından Sultan İbrâhim adına *Hilyetü'l-mülûk* adıyla tercüme edilmiştir. Mütercim esere Hz. Peygamber ve ashabıyla velîlerin ahlâkına dair iki bölüm ilâve etmiştir. *Hilyetü'l-mülûk*'ün mütercim eliyle 1052'de (1642) yazılmış bir nüshası Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'ndedir (Hazine, nr. 360). 2. *Risâle-i Fütüvvetiyye*. Kübreviyye tarikatıyla fütüvvet müessesesi arasındaki ilişkiyi ortaya koyması bakımından önemlidir. Farsça olan eserin sonunda Hemedânî'nin Ali Tûtî Alişâhî'ye verdiği, fütüvvet silsilesinin tesbitini sağlayan icâzet metni yer almaktadır. Eser, Bibliothèque Nationale (Supplement, Persian, nr. 1642) ve Süleymaniye Kütüphanesi (Ayasofya, nr. 2873; Şehid Ali Paşa, nr. 2794, vr. 457^a-466^b) nüshalarından faydalanılarak M. Molé tarafından yayımlanmıştır ("Kubrawiyât II, 'Ali b. Şihâbaddin-i Hamadânî'nin Risâle-i Futuwatiya'sı", *ŞM*, IV [1961], s. 33-72). 3. *Risâle-i Telkîniyye* (*Risâle der Tevbe*). Müellifin *Risâle-i Menâmiyye* ve *Risâle-i Hemedâniyye*yle birlikte Muhammed

Riyâz tarafından neşredilmiştir (*Dâniş*, sy. 16, İslâmâbâd 1989, s. 3-35). F. Meier *Risâle-i Menâmiyye*'yi Almanca'ya çevirmiştir (*Eranos Jahrbuch*, sy. 8, Zürich 1950, s. 143-173). Pervîz Ezkâî, *Risâle-i Hemedâniyye*'yi Hemedânî ile ilgili eserinin (bk. bibl.) sonunda ayrıca yayımlamıştır. 4. *Risâletü'l-i'tikâdiyye*. M. Molé tarafından neşredilmiştir (*Bulletin d'études orientales*, sy. 17, Damas 1961-62, s. 138-149). 5. *Risâle-i Beyân-ı İ'tikâd*. Bu eseri de M. Molé aynı yerde yayımlamıştır (s. 150-183). 6. *Risâle-i Dih Kâide*. Necmeddîn-i Kübrâ'nın *Uşûl-i 'Aşere*'sinin tercümesi olup M. Molé tarafından neşredilmiştir (*Ferheng-i İrân-zemîn*, VI [Tahran 1337 hş.], s. 38-66). 7. *Çihil Esrâr*. Hemedânî'nin bazı şiirlerini ihtiva eder (Amritsar 1303; nşr. Seyyid Eşref Buhârî, Tahran 1388/1968). 8. *Vâridâtü'l-ğaybiyye ve'l-le'tâ'ifü'l-kudsiyye*. Herevî'nin münâcâtları tarzında bir eserdir (Delhi 1333). 9. *Risâle-i Zikriyye*. Hasan b. Hamza Şîrâzî'nin *Tezkiye-i Şeyh b. Muhammed b. Şiddîk* adlı eserinin içinde yayımlanmıştır (Tahran 1367 hş., s. 53-66). 10. *Risâle-i Kıddû-*

Emîr-i Kebîr
Hemedânî'nin
Kitâbü'l-
Mevedde
fi'l-kurbâ adlı
eserinin
ilk ve son sayfası
(Royal Asiatic
Society
of Bengal
[Calcutta]
Library,
nr. A 292)

siyye (*Risâle-i 'Aķabât*). Bir önceki eserle birlikte (s. 71-78) ve ayrıca Gulâm Hasan tarafından (*Dâniş*, sy. 17-18, İslâmâbâd 1989, s. 175-194) neşredilmiştir. 11. *Meşâribü'l-ezvak*. İbnü'l-Fârîz'ın *Kaşıde-i Hamriyye*'sinden otuz iki beytin şerhi olan bu risâleyi Muhammed Riyâz (*Ferheng-i İrân-zemîn*, XX [Tahran 1353

hş./1974], s. 266-315) ve Muhammed Hâcevî (Tahran 1362 hş.) yayımlamışlardır. 12. *Kitâbü'l-Mevedde fi'l-kurbâ*. Hz. Ali ve Ehl-i beyt'in faziletlerine dair hadisleri ihtiva eden ve on dört bölümden meydana gelen eser Bombay (1310/1892) ve Leknev'de (1370/1950) basılmıştır. Eserin Kalküta'da Royal Asiatic Society of Bengal Kütüphanesi'nde bulunan nüshası (nr. A 292) *el-Mevsim* dergisinde yayımlanmıştır (II/II, sy. 8 [Şam 1990], s. 1299-1325). 13. *Evrâdû'l-fethiyye*. Hemedânî'nin tertip ettiği bu vird Leknev (1257), Lahor (1289), İstanbul (1298, *Mecmû'atü'l-aḥzâb* içinde, II, 16-29) ve Kanpûr'da (1300) basılmıştır. *Evrâdû'l-fethiyye* Muhammed Ca'fer Ca'ferî tarafından şerhedilmiş (Leknev 1293), bu şerhli baskıyı Hakîm Muhammed İshak Urduca'ya çevirmiştir (Karaçi 1389/1969). 14. *Kitâbü Esrârî'n-noķa*. Hz. Ali'ye nisbet edilen, "İlim bir noktadır, onu cahiller çoğalttı" şeklindeki sözün şerhi olup Molla Sadrâ'nın *el-Mebde' ve'l-me'ad* (Tahran 1314 hş.) adlı eserinin kenarında yayımlanmıştır (s. 153-158). Son üç eser Arapça'dır.

Muhammed Riyâz, *Aḥvâl ü Âşâr ü Eş'âr-ı Mîr Seyyid 'Alî Hemedânî bâ Şeş Risâle ez Vey* adlı çalışması içinde (İslâmâbâd 1364 hş./1985) Hemedânî'nin *Risâle-i Fütüvvetiyye*, *Meşâribü'l-ezvak*, *Risâle-i Murâdât-ı Dîvân-ı Hâtîz*, *Çihil Esrâr*, *Risâle-i Dervîşîyye*, *es-Seb'in fi feẓâ'il Emîri'l-mü'minîn* ve *Risâle-i Zikriyye*'sini neşretmiştir.

Hemedânî'nin diğer bazı eserleri şunlardır: *İştilâhâtü's-şûfiyye*, *Mir'atü't-tâ'ibîn*, *Siyerü't-tâlibîn*, *Mektûbâtü'l-Emîriyye*, *Risâle-i Hall-i Müşkil*, *Risâle-i İnsâniyye*, *Minhâcü'l-ârifin*, *Ha-*

Emîr-i Kebîr Hemedânî'nin *Evrâdû'l-fethiyye*'sinin ilk iki sayfası (Gümüşhânevi'nin *Mecmû'atü'l-aḥzâb*'ı içinde, İstanbul 1298, II, 16-17)

ķikāt-i Ġmān, Mekārimü'l-aḥlāk, Risāle-i 'Aķliyye, Müfredāt-ı Kur'ān, Şerḥu'l-esmā'i'l-ḥüsnā, el-Erba'ünü'l-Emirriyye, Ḥavāşşu ehli'l-bāṭın, en-Nāsikh ve'l-mensūḥ fi'l-Kur'āni'l-Kerīm, Tefsīru ḥurūf-i'l-mu'cem, Ćihil Maķām-ı Şūfiyye, el-Ġnsānū'l-kāmil. Bu eserlerin büyük bir kısmı Süleymaniye Kütüphanesi'nde mevcut iki mecmuada (Şehid Ali Paşa, nr. 2795; Ayasofya, nr. 2873) külliyyat halinde bulunmaktadır (eserlerin bir listesi ve muhtevaları için bk. Seyyid Mahmūd-i Envārî, s. 302-362; Agha Hussain Hamadani, s. 100-107; eserlerin baskıları ve yazma nüshaları için bk. Per-vîz Ezkâf, s. 115-151).

BİBLİYOGRAFYA :

Cāmî, *Nefehāt*, s. 447; Hāndmîr, *Ḥabibü's-siyer*, III, 542-543; Haydar Mirza, *Tārīḥ-i Reşidî* (trc. E. D. Ross), London 1895, s. 432; Nûrullah et-Tüsterî, *Mecālisü'l-mü'minîn*, Tahran 1365 ḥş., II, 138-143; Dārâ Şükûḥ, *Sefinetü'l-evliyâ*, Kanpur 1318/1900, s. 107-108; Kuşâşî, *es-Simtü'l-mecid*, Haydarâbâd 1327/1909, s. 77; Zebîdî, *İkd.*, s. 110; a.mlf., *İḥfâfü'l-aşfiyâ*, s. 259; Hidāyet, *Riyāzū'l-ʿarīfîn*, Tahran 1305 ḥş., s. 110; a.mlf., *Mecma'u'l-fuṣaḥâ*, Tahran 1295 ḥş., I, 340; Harîrizâde, *Tibyân*, III, vr. 255^b-263^a; Abdülhay el-Hasenî, *Nüzhetü'l-ḥavâṭır*, II, 84-87; Tevfik-i Keşmîrî, *Vak'ât-ı Keşmîr*, Lahor 1303/1886, s. 36-37; Gulâm Server Lâḥûrî, *Ḥazine-tü'l-aşfiyâ*, Kanpur 1902, s. 293; Storey, *Persian Literature*, I/2, s. 946-947; Brockelmann, *GAL*, II, 221; *Suppl.*, II, 311; Gulâm Ali Âryâ, *Tārīḥ-i Ćiştîyye der Hind u Pākistân*, Tahran 1365 ḥş., s. 22, 37; G. M. D. Sufî, *Kashir, Being a History of Kashmir*, Lahore 1949, I, 85-94; Safâ, *Edebiyyât*, III/2, s. 1294-1297; Ma'sûm Ali Şah, *Tarâ'ik*, II, 302, 345; III, 526; Seyyid Ali Zafer, *Emir-i Kebîr Seyyid 'Alî Hemedânî*, Lahor 1972; Abdülhüseyn-i Zerînkûb, *Dünbâle-i Ćüstücü der Taşavvuf-ı Ġrân*, Tahran 1369, s. 178-183; Muhammed Riyâz, *Aḥvâl u Âşâr u Eş'âr-ı Mir Seyyid 'Alî Hemedânî*, İslâmâbâd 1364/1985; Pervîz Ezkâf, *Mürevvic-i İslâm der Ġrân-i Şağır: Aḥvâl u Âşâr-ı Mir Seyyid 'Alî Hemedânî*, Hemedan 1370 ḥş.; Necib Mâyîli Herevî, "Ćehâr Nazar Peyrâmûn-ı Ćehâr Eşer Mensûb be Seyyid 'Alî Hemedânî", *Dânîş*, sy. 11, İslâmâbâd 1366 ḥş., s. 90-116; F. Meier, "Die Welt der Urbilder bei Ali Hamadani", *Eranos-Jahrbuch*, sy. 18, Zürich 1950, s. 115-172; Ali Asgar Hekmat, "Les voyages d'un mystique persan de Hamadan au Kashmir", *JAI*, CCXL/1 (1952), s. 53-66; a.mlf., "Ez Hemedân tâ Keşmîr", *Yağmâ*, sy. 4, Tahran 1330 ḥş./1951, s. 337-343; M. Molé, "Les Kubrawiye entre Sunnisme et Shisme aux huitième et neuvième siècles de l'hégire", *REI*, XXIX (1961), s. 110-128; Seyyid Mahmūd-i Envārî, "Mîr Seyyid 'Alî Hemedânî ve Taḥlîl-i Âşâr-ı Ū", *Neşriyye-i Dânişkede-i Edebiyyât u 'Ulûm-i İnsânî*, XXIX/23, Tebriz 1977, s. 297-363; Agha Hussain Hamadani, "Life and Works of Sayyid Ali Hamadani", *Pakistan Journal of History and Culture*, IV/1, Islamabad 1983, s. 73-121 (bu makale daha sonra aynı adla müstakil kitap olarak yayımlanmıştır: Islamabad 1984); G. Bowering, "Ali Hamadani", *Elr*, I, 862-864.

TAHSİN YAZICI

HEMEDÂNÎ, Kādî Abdülcebbâr

(bk. KÂDÎ ABDÜLCEBBÂR).

HEMEDÂNÎ,

Muhammed b. Abdülmelik

(محمد بن عبد الملك الهمداني)

Ebü'l-Hasen Muhammed
b. Abdülmelik b. İbrâhîm
el-Hemedânî el-Makdisî el-Farazî
(ö. 521/1127)

İranlı tarihçi.

Muhtemelen 463'te (1071) Hemedan'da doğdu. İlk tahsilini, bir Şâfiî fakihî ve muhaddis olan babası Ebü'l-Fazl Abdülmelik'in yanında tamamladı. Bağdat gibi önemli bir ilim ve kültür merkezinde yetişen Hemedânî, Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Muhammed b. Nakûr ile Tîrâd ez-Zeynebî ve diğer bazı âlimlerden hadis okudu. Ancak daha çok tarihe ilgi duydu ve bu alanda önemli eserler kaleme aldı. 6 Şevval 521'de (15 Ekim 1127) Bağdat'ta vefat etti ve Kadî İbn Süreyc'in (Ahmed b. Ömer) kabrine yakın bir yerde babasının yanına defnedildi.

İbnü'n-Neccâr el-Bağdâdî tarih ilminin Hemedânî ile zirveye ulaştığını söyler (Safedî, IV, 38). Ebü'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, İbnü'd-Dübeysî, İbn Hallikân, İbnü'l-Fuvatî, İbnü'l-Adîm ve Zehebî gibi birçok müellif onun *Tekmile*'siyle diğer eserlerini kaynak olarak kullanmışlardır. İbn Asâkir de Hemedânî'den hadis rivayet etmiştir. İbnü'l-Cevzî, şeyhi Abdülvehhâb'ın onu hadis konusunda tenkit ettiğini söyler (*el-Muntazam*, X, 8).

Eserleri. Hemedânî'nin günümüze ulaştığı bilinen tek eseri *Tekmiletü Târîḥi't-Taberî* (*ez-Zeyl 'alâ Târîḥi't-Taberî*) olup İbn Cerîr et-Taberî'nin *Târîḥu'l-ümem ve'l-mülûk* (*Aḥbârü'r-rusûl ve'l-mülûk*) adlı eserine zeyil olarak yazılmıştır. Hemedânî, Taberî'nin, tarihinde 302 (915) yılına kadar gelen olayları anlattığı halde Abbâsî Halifesi Muktedir-Billâh'ın ilk yedi yıllık devrini çok kısa geçtiğini, bu sebeple eserine Muktedir-Billâh'ın halife olduğu 295 (908) yılından başladığını ve Müstazhir-Billâh'ın halife ilân edildiği 18 Muharrem 487 (7 Şubat 1094) tarihine kadar geldiğini söyler (*Tekmiletü't-Târîḥi't-Taberî*, s. 190). Rosenthal, eserin mukaddimesindeki müphem ifadelerle dayanarak Hemedânî'nin Müstazhir-Billâh devrinin sonuna kadar (512/1118) vuku

bulan olayları da anlattığını ileri sürer (*A History of the Muslim Historiography*, s. 82). Sehâvî'nin, *Tekmile*'nin 360 yılı başına (Kasım 970) kadar cereyan eden olayları ihtiva ettiğini söylemesi (*el-İ'lân bi't-tevbiḥ*, s. 302) yanlıştır. Eserin sadece 295-367 (908-977) yıllarına ait bölümü bazı eksiklerle günümüze intikal etmiştir.

Taberî'nin üslûp ve metodunu takip eden Hemedânî *Tekmile*'yi Ebû Bekir es-Sûlî, Ebû Ali et-Tenûhî, Hatîb el-Bağdâdî, Ebû İshak es-Sâbî, Ebü'l-Ferec el-İsfahânî, İbn Bessâm el-Bağdâdî, Kâsım el-Kâdî, Ebû Ömer et-Temîmî, Ebû Hayyân et-Tevhîdî, Ebû Mansûr es-Seâlibî, Ebü'l-Hasan Ahmed b. Ca'fer el-Berme-kî, İbn Hâcib en-Nu'mân, Sâbit b. Sinân, Ebû İshak eş-Şîrâzî ve Hilâl b. Muhassin es-Sâbî'nin kitaplarından; Ahmed b. İshak et-Tenûhî, Ebü'l-Fazl ez-Zührî ve Ebû Sa'd es-Süsî'den; ayrıca babasından, Ebû Sehl b. Ziyâd el-Kattân, Kâdî İbn Kâmil gibi birçok âlimden ve olaylara şahit olmuş kişilerin anlattığı rivayetlerden faydalanarak yazmıştır.

Hemedânî, Hilâl es-Sâbî ve Ebû Hayyân et-Tevhîdî'nin etkisinde kalarak kısa cümlelerle ve sade bir üslûpla yazdığı eserinde Irak'tan Horasan'a, Anadolu'dan Azerbaycan'a, Deylem'den Güney Yemen'e, Mağrib'den İfrîkiye'ye kadar çok geniş bir coğrafyada cereyan eden siyasî olayların yanı sıra halife ve vezirlerle ilgili bilgilere, halife, vezir ve kumandanların yıllık gelirlerine, müsâderelerden, iltizam ve çeşitli kaynaklardan beytümâle ulaşan gelirlerle, fiyat artışlarına ve bunun siyasî istikrara etkilerine, kültür hayatına, edip ve şairlerin eserlerine, sosyal hayata, çeşitli yerlerde çıkan karışıklıklara, imar faaliyetlerine, yangınlara, Dicle ve Fırat nehirlerindeki taşkınlara kadar çeşitli hususlara yer vermiştir.

Albert Yûsuf Ken'ân, *Tekmiletü Târîḥi't-Taberî*'yi önce *Mecelletü'l-Meş-rık*'ın çeşitli sayılarında yayımlamış (Beyrut 1955-1958), ardından bunları kitap haline getirmiştir (Beyrut 1958, 1959, 1961). Eser daha sonra Muhammed Ebü'l-Fazl İbrâhîm tarafından Taberî'nin zeyilleri (*Züyûlû Târîḥi't-Taberî*) arasında neşredilmiştir (Kahire 1977, XI, 185-489).

Hemedânî'nin günümüze kadar gelmeyen diğer eserleri de şunlardır: 1. *Kitâbü 'Unvânî ('Üyûnî)'s-siyer fî meḥâsin-i'l-bedv ve'l-ḥaḍar*. İhsan Abbas, eseri kaynak olarak kullanan tarihçilerin ki-